

Munkácsi Péter

A TRIPS-MEGÁLLAPODÁS AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG DÖNTÉSEIBEN – II. RÉSZ: KÖZÖSSÉGI HATÁSKÖRÖK ÉS A TRIPS-MEGÁLLAPODÁS A KÖZÖS KERESKEDELEMPOLITIKA TERÉN

Az „Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle” 2007 februári számában elindított kétrészes tanulmány¹a TRIPS-megállapodás és a közösségi jog viszonyrendszerét az Európai Bíróság döntései tükrében kívánta vizsgálat alá vonni. Az első rész a TRIPS-megállapodás közvetlen hatályának szentelt figyelmet, a jelen folytatásban a hatásköri kérdéseket tekintjük át.

A közösségi hatáskörök elemzésekor különbséget szokás tenni *belső* és *külső*, valamint *kizárólagos* és *osztott* kompetenciák között.² Bizonyos esetekben (például a kereskedelmi megállapodások kötésében) a közösség illetékes kizárólagosan, más kérdésekben egyedül a tagállam cselekszik, jó néhány esetben pedig a közösség és a tagállamok együttesen, ún. vegyes hatáskörben lépnek fel (ilyenek például a társulási megállapodások). Mindezen felül a nemzetközi kapcsolatokban megjelent az Unió is, amely tagállamaival együtt vállal nemzetközi kötelezettséget az Európai Unió Szerződés második és harmadik „pillérének” területén.³

Az Európai Unió nemzetközi kapcsolataival összefüggésben a közös kereskedelempolitikát érintő megállapodások és eljárások a kizárólagos külső hatáskörbe tartoznak. Az ún. párhuzamosság elvéből fakadóan a belső és külső hatáskörök összetett problémát képeznek, amelyre megoldási javaslatot kínált az Európai Bíróság 1970-ben hozott döntése az *ERTA*-ügyben.⁴

Az Európai Bíróság tág összefüggésben vizsgálta az 1962-es Európai Közúti Szállítási Megállapodást (*AERT* – *ERTA*), és maximális kiterjesztéssel értelmezte a Római Szerződésnek a Közösség jogi személyiségét kimondó rendelkezését [Az Európai Közösség alapító szerződése (a továbbiakban: EKSZ) 281. cikk], megalapozva a párhuzamos hatáskörök

¹ Munkácsi Péter: A TRIPS-megállapodás az Európai Bíróság döntéseiben I. rész: A TRIPS-megállapodás közvetlen hatálya a közösségi jogban. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. (112.) évfolyam 1. sz. 2007. február, p. 37–45

² A nagyszámú külföldi szakirodalomból kiemelendő: The General Law of E.C. External Relations (ed. Allan Dashwood and Christophe Hillion), Centre for European Legal Studies (CELS) Cambridge, Sweet & Maxwell, London, 2000; Karen Kaiser: in Busche/Stoll: TRIPS. Internationales und europäisches Recht des geistigen Eigentums, Kommentar. Carl Heymanns Verlag, Köln – Berlin – München 2007, Einleitung 3. Magyar nyelven lásd Vincze Attila in *Osztovis András* (szerk.): Az Európai Unió alapító szerződéseinek magyarázata 1. kötet, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2008. p. 970; *Luszcz Viktor*: A WTO és az EU jogának kapcsolatrendszere. Jogtudományi Közlöny, 2003. március, p. 133

³ Balázs Péter: Az Európai Unió külpolitikája és a magyar EU kapcsolatok fejlődése. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2003, p. 48, 3.1.2.pont.

⁴ C-22/70 sz. ügy, *Bizottság kontra Tanács (ERTA)*, [1971] EBHT 1971, p. 263

elvét. Eszerint minden belső hatáskör „beleértett”, „bennefogalt” (*implied*) tartalmaként egyben feltételezi a tagállamoknak arra vonatkozó szándékát, hogy az adott integrációs cél teljes megvalósítása érdekében külső hatáskörrel is felruhazzák a Közösséget.⁵

Lényeges elem az Európai Bíróság ítéletében annak kimondása, hogy a közösségi hatáskör nemcsak kifejezett rendelkezéseken alapulhat, hanem „a Szerződés más rendelkezésein és a közösségi intézményeknek e rendelkezések alapján hozott intézkedésein is”. Ehhez kapcsolódik a követendő eljárás:

„[17] ... minden alkalommal, amikor a Közösség bármely formában közös szabályokat lefektető rendelkezéseket hoz a Szerződés által előírt közös politika végrehajtása céljából, a tagállamoknak többé nincs joguk akár egyenként, akár közösen cselekedve harmadik országokkal szemben olyan kötelezettségek vállalására, amelyek ezeket a szabályokat érintik.

[18] Ha és amennyiben ilyen közös szabályok életbe lépnek, egyedül a Közösség vállalhat és hajthat végre olyan szerződéses kötelezettségeket harmadik országokkal szemben, amelyek a közösségi jogi rendszer teljes alkalmazási területére vonatkoznak.

[19] Ennélfogva a Szerződés rendelkezéseinek végrehajtását illetően a közösségi intézkedések rendszere nem választható el a külső kapcsolatoktól.”⁶

Az ERTA-doktrína alapulvételével állapította meg az Európai Bíróság 1976-ban, hogy a Közösség külkapcsolataiban az EKSZ első részében meghatározott célkitűzések teljes körét illetően nemzetközi kötelezettségvállalásokat tehet. Ez a hatáskör nem csupán a szerződésben kifejezett módon történt hatáskör-átruházásból következik, hanem implicit módon annak más rendelkezéseiből, a csatlakozási okmányból, és a közösségi intézmények által e rendelkezések keretében elfogadott jogi aktusokból is következhet. Magukból azokból a kötelezettségekből és jogkörökből is következik, amelyeket a közösségi jog a közösségi intézmények számára belső szinten megállapított, hogy a Közösség hatáskörrel rendelkezik arra, hogy a tenger biológiai erőforrásainak védelmét célzó bármely intézkedést megtegyen, olyan intézkedéseket, amelyek között szerepelhet a fogási kvóták rögzítése és azoknak a különböző tagállamok közötti felosztása. A Közösség szabályozási hatáskörének tárgyi hatálya a nyílt tengeri halászatra is kiterjed olyan mértékben, amilyen mértékben a nemzetközi közjog értelmében hasonló hatáskör illeti meg az államokat. Egy tagállam azzal, hogy a tengeri erőforrások védelme érdekében a halászatot korlátozó intézkedéseket fogad el, nem veszélyezteti annak a rendszernek a célkitűzéseit, illetve működését, amelyet a halászati ágazat közös strukturális politikájának létrehozásáról, valamint a halászati termékek ágazata piacainak közös szervezéséről szóló rendeletekkel vezetett be.⁷

Az EKSZ 133. (volt 113.) cikkének (1) bekezdése alá eredetileg nem tartoztak a szellemi tulajdonra vonatkozó jogok. A közös kereskedelempolitika az EKSZ létrejötte után,

⁵ Balázs Péter: i. m. (3) p. 50, 3.2.1. pont.

⁶ Magyar nyelven lásd Balázs Péter: i. m. (3) p. 51, 3.2.1. pont

⁷ 3/76., 4/76. és 6/76. sz. egyesített ügyek, Cornelis Kramer és társai elleni eljárás, EBHT 1976, p. 1279

egy átmeneti időszakot követően a vámtarifák módosításaira, a vámtarifa- és kereskedelmi megállapodások megkötésére, a liberalizációs intézkedések egységesítésére, az exportpolitikára, valamint az olyan kereskedelempolitikai védintézkedésekre, mint a dömping vagy szubvenció esetén meghozandó intézkedésekre terjedt ki, egységes elveken alapulva. A közös kereskedelempolitika tartalmának és terjedelmének bővülése folyamatosan igazodott a nemzetközi kereskedelem tárgykörének és a nemzetközi szerződésekben szabályozott kereskedelempolitikai eszközök fogalmkörének kibővüléséhez. A megállapítást jól példázza a szolgáltatásoknak és a szellemi tulajdon-jogoknak a határokon átlépő nagyságrendje, amely a nyolcvanas évekre elérte és meghaladta a termékek nemzetközi forgalmát. Értelemszerűen a Bizottság a közösség külső jogviszonyaiban, a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokban kizárólagos hatáskörrel eljárva egyedül, a tagállamokat megelőzve kívánt részt venni a külgazdasági kapcsolatokban.⁸

A Bizottság a GATT-tárgyalások során aggályossá tette a Közösség kizárólagos szerződéskötési hatáskörét az EKSZ 133. cikke alapján a GATS-, illetve a TRIPS-megállapodásra. A kérdésre az *ERTA*-ügyben megfogalmazott alapvetések mentén az Európai Bíróság 1/94. sz. véleménye adott első alkalommal útmutatást.⁹ A bíróság a TRIPS vonatkozásában annak egyes részei tekintetében tartotta helytállónak jogalapként a 133. cikket. Megítélése szerint azon rendelkezések tartoznak a Közösség kizárólagos kompetenciájába, amelyek a határforgalommal kapcsolatos különleges követelményeket állítanak fel (III. Rész, 4. fejezet).¹⁰ Az Európai Bíróság álláspontját azzal támasztotta alá, hogy a TRIPS-megállapodás hivatkozott rendelkezései megfeleltethetők a Tanácsnak a hamisított termékekre vonatkozó, a véleményadás időpontjában hatályos rendeletével.¹¹ A szakirodalomban megjelent kritikai észrevételek kihangsúlyozták, hogy nem helytálló az Európai Bíróság azon megállapítása, hogy a nemzetközi gazdasági viszonylatok vonatkozásában a WTO létrejöttének nem tulajdonított kellő jelentőséget, és ezzel elveszett annak a lehetősége, hogy az Európai Unió nemzetközi identitását megerősítsék.¹²

Az Európai Bíróság megállapításai sajátos helyzetet teremtettek az EK-ban, a tagállamoknak a WTO-n belüli részvételében. Amint arra *Luszczyk* helyesen mutatott rá, a TRIPS-meg-

⁸ *Király Miklós* (szerk.): Az Európai Közösség kereskedelmi joga, negyedik átdolgozott kiadás. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2003 [idézett rész; *Dienes-Oehm Egon*: Kereskedelempolitika (II. fejezet), p. 141, 2. 2. 2. pont]

⁹ 1/94. sz. vélemény. A Közösség hatásköre a szolgáltatásokról és a szellemi tulajdon oltalmáról szóló nemzetközi szerződések megkötésére – Az EK-szerződés 228. cikkének (6) bekezdésében foglalt eljárás. EBHT 1994, p. I-5267

¹⁰ uo. 55. pont.

¹¹ A Tanács 3842/86/EGK sz. rendelete a hamisított termékek Európai Gazdasági Közösségen belüli forgalomba hozatalának tilalmáról, HL L 357, 1986. 12. 01., p. 1. Magyar nyelven részletesen *Luszczyk* i. m. (2), p. 133–134. Megjegyzendő, hogy a Bizottság a kizárólagos hatáskört illető megállapításait a párhuzamos hatáskörök elvére történő utalással is erősíteni kívánta. Az Európai Bíróság elutasította e gondolatmenetet, kihangsúlyozva, hogy a kizárólagos belső hatáskör csak akkor eredeztet hasonló külső hatáskört, ha a közösség belső kompetenciáit jogszabályok kibocsátása útján már gyakorolta; lásd 1/94. sz. vélemény, 72–105. pont.

¹² A vélemények összegzését lásd: *W. Christoph Herrmann*: Common Commercial Policy after Nice: Sisyphus would have done a better job. *Common Market Law Review*, 2002, 39. sz., p. 7–29

állapodás nem tartalmaz derogációt a legnagyobb kedvezményes elbánás klauzulája alól a szabadkereskedelmi övezetek számára. Mivel a tagállamok is részesei a megállapodásnak, a legnagyobb kedvezményes klauzula alkalmazása azt jelenti, hogy a Közösség valamely tagországa által egy másik tagállam részére biztosított kedvezményt is ki kell terjeszteni a TRIPS valamennyi részes államára. Ha tehát valamely közösségi jogi aktussal, illetve jogharmonizációs intézkedéssel a Közösség azt írja elő, hogy tagállamai a többi tagállam részére a szellemi tulajdon terén kedvezményeket nyújtsanak, azokból a TRIPS többi részes tagállamát sem lehet kizárni.¹³

Az 1/94. sz. véleményben foglaltakra válaszlépésként a tagállamok kiszélesítették a 133. cikk hatályát az Amszterdami Szerződéssel. A tartalmi módosulást egy új (5) bekezdés beiktatása eredményezte, amely szerint a Bizottság javaslatára a Tanáccsal és az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően a 133. cikk alkalmazási körét egyhangúan kiterjesztheti a szolgáltatásokról és a szellemi tulajdonról szóló tárgyalásokra és megállapodásokra annyiban, amennyiben azokra a rendelkezés hatálya nem terjed ki.

Mivel ez utóbbi szövegezés sohasem került alkalmazásra, továbbá fennmaradtak még egyéb bizonytalanságok, a 2001 februárjában aláírt Nizzai Szerződés ismét módosította a 133. cikk (3) és (5) bekezdését.

133. CIKK

(3) Ha egy vagy több állammal vagy nemzetközi szervezettel kötendő megállapodásról kell tárgyalásokat folytatni, a Bizottság ajánlást tesz a Tanácsnak, a Tanács pedig felhatalmazza a Bizottságot a szükséges tárgyalások megkezdésére. A Tanács és a Bizottság feladata annak biztosítása, hogy a megtárgyalt megállapodások a belső közösségi politikákkal és szabályokkal összeegyeztethetők legyenek.

A Bizottság ezeket a tárgyalásokat a Tanács által e feladatának támogatására kijelölt különbizottsággal konzultálva, a Tanács által számára kibocsátott irányelvek keretei között folytatja le. A Bizottság rendszeresen jelentést tesz a különbizottságnak a tárgyalások előrehaladásáról.

A 300. cikk vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell.

(4) Az e cikkben ráruházott hatáskörök gyakorlása során a Tanács minősített többséggel jár el.

(5) Az (1)–(4) bekezdést – a (6) bekezdés sérelme nélkül – a szolgáltatások kereskedelmére és a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásaira vonatkozó megállapodások tárgyalására és megkötésére is alkalmazni kell annyiban, amennyiben azokra az említett bekezdések hatálya nem terjed ki.

A (4) bekezdéstől eltérve, a Tanács egyhangúlag határoz az előző albekezdésben említett területekre vonatkozó megállapodások tárgyalásáról és megkötéséről, ha a megállapodás olyan

¹³ Luszcz, i. m. (2), p. 134

rendelkezéseket tartalmaz, amelyek elfogadásához a belső szabályok esetében egyhangúságra van szükség, vagy ha valamely ilyen megállapodás olyan területet érint, ahol az e szerződéssel ráruházott hatásköröket a Közösség belső szabályok elfogadásával még nem gyakorolta.

A horizontális megállapodások tárgyalásáról és megkötéséről a Tanács egyhangúlag határoz annyiban, amennyiben az ilyen megállapodás az előző albekezdést vagy a (6) bekezdés második albekezdését is érinti.

E bekezdés nem érinti a tagállamok azon jogát, hogy harmadik országokkal vagy nemzetközi szervezetekkel nemzetközi megállapodásokat tartsanak fenn vagy kössenek, amennyiben az ilyen megállapodások összhangban vannak a közösségi joggal és az egyéb vonatkozó nemzetközi megállapodásokkal.

(7) A (6) bekezdés első albekezdésének sérelme nélkül, a Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően az (1)–(4) bekezdés alkalmazását egyhangúlag kiterjesztheti a szellemi tulajdonra vonatkozó nemzetközi tárgyalásokra és megállapodásokra annyiban, amennyiben azokra az (5) bekezdés hatálya nem terjed ki.

Az újabb és terjedelmes szövegmódosítás 2003. február 1. napjától kezdődően a szolgáltatások és a szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásai terén a közösség és a tagállamok közötti kizárólagos és osztott hatáskörök pontosabb elhatárolását kívánja elősegíteni, továbbá kiszélesíti a minősített többséggel való szavazás alkalmazásának lehetőségét.¹⁴ A szellemi tulajdon védelme által átfogott területek közül csak az áruk kereskedelmét is érintő kérdések tartoznak közösségi hatáskörbe, például a belföldi forgalomba helyezés céljából vámkezelt, hamisított („kalóz-”) termékek elleni igénybe vehető védintézkedések,¹⁵ mindazonáltal nem kizárt a lehetséges hatáskörbővülés a szellemi tulajdon terén, igen bonyolult utaló szabályokkal.¹⁶

Az EKSZ 133. cikke a hatásköri rendelkezések mellett eljárási szabályokra is kitér. A szerződéses kereskedelempolitikai hatáskörök gyakorlására a (3) és az (5)–(7) bekezdés alkalmazandó. A nemzetközi szerződések megkötésére alkalmazandó 300. cikkhez képest a 133. cikk speciális rendelkezéseket tartalmaz, amelynek alapján két szakasz különíthető el: a) tárgyalási szint; b) a szerződés megkötése.¹⁷

A szellemi tulajdon-jogi kereskedelempolitikai szerződések megkötésére a szerződés egyhangúságot ír elő az (5) bekezdés második albekezdésében említett két feltétel teljesülése

¹⁴ Megjegyzendő, hogy az Alkotmányos Szerződés a III-315. szakasszal, valamint a Lisszaboni Szerződés (kihirdette: 2007. évi CLXVIII. törvény) új 188C. cikk beiktatásával változtatni szándékozott a 133. cikk rendelkezéseiben, mindezekelőtt abban, hogy a közös kereskedelempolitika részévé kívánták tenni a szellemi tulajdon kereskedelmi vonatkozásait.

¹⁵ A Tanács 1383/2003/EK rendelete (2003. július 22.) az egyes szellemi tulajdonjogokat feltehetően sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről és az ilyen jogokat ténylegesen sértő áruk ellen hozandó intézkedésekről, HL L 196., 2003. 08. 02., p. 7

¹⁶ Vincze in Osztovcics (szerk.) i. m. (2), p. 974

¹⁷ Vincze in Osztovcics (szerk.) i. m. (2), p. 976. Megjegyzendő, hogy a (3) bekezdésben említett különbizottság, az ún. 133-as bizottság alapvető szereppel bír a megkötendő szerződés tekintetében azon túl, hogy fenntartja a kapcsolatot a Tanács és a Bizottság között. A Bizottság a 133-as bizottság iránymutatásai mentén gyakorolja hatáskörét.

esetén. A szellemi tulajdonnak azon aspektusai, amelyeket csak az EKSZ 95. cikke alapján lehet harmonizálni, e specialitásuk okán nem esnek az említett alternatívák alá.¹⁸

A szövegmódosítás eltérő megítélés alá esik a szakirodalomban. Egyes nézetek szerint a Nizzai Szerződés a 133. cikk legújabb szövegével – inkorporálva az ERTA-döntés, valamint az 1/94. sz. vélemény főbb elemeit – kellően kiegyensúlyozott, talán túlságosan is cizellált kompromisszumot hozott létre, és rövid távon alkalmasnak tűnik a tagállamok, illetve a Bizottság mint a közösségi kompetenciák igazi letéteményesének céljait kielégíteni.¹⁹ Az ellenkező álláspontot képviselők megfogalmazása értelmében a nizzai kormányközi csúcson a problémák megoldása helyett a világkereskedelem strukturális változásaira reagáltak, és az ellentmondásokat eredményező 1/94. sz. véleményt foglalták a közösségi joganyagba. Mind a közös kereskedelem-politika alkalmazása, mind a nyitott kérdések le nem zárása újabb problémákat idézhet elő, különösen akkor, amikor a jövőben 27 tagállammal kell részt vennie a közösségnek a többoldalú kereskedelmi tárgyalásokon.²⁰

A szerződéskötési hatáskör szempontjából kiemelendő az EKSZ 133. cikkének (5) bekezdése első albekezdésében előforduló „a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásaira” szövegfordulat, amelyhez a jogalkotók nem fűztek további magyarázatot. A szakirodalom értelmezése szerint e terminológia alkalmazása a közösség javára történő hatásköri megosztást jelenti a TRIPS-megállapodás tekintetében oly módon, hogy az (5) bekezdés – szűkítő értelmezésben együttolvasva a (7) bekezdés hatáskörbővítő szabályával – csak a TRIPS-megállapodásra terjed ki. Így a (7) bekezdés mindazokat a területeket fogja át, amelyek nem esnek a TRIPS-megállapodás hatálya alá, de a szellemi tulajdon más aspektusait érintik (pl. a BUE 6bis cikke szerinti személyhez fűződő jogok vagy a WCT/WPPT az internetet vagy más digitális technológiát érintő szabályai).²¹ A szellemi tulajdon kereskedelmi vonatkozásait érintő közösségi szerződéskötési hatáskörbe nem tartoznak bele a megállapodások, ha olyan rendelkezéseket tartalmaznak, amelyek túlterjeszkednek az EK jogalkotási hatáskörén.²² Mind a szerződéskötési hatáskör, mind annak a szellemi tulajdon más aspektusaira való kiterjesztése csak az implicit módon az EKSZ 95. cikkének (1) bekezdése második mondatából levezetett hatáskör terjedelmére áll fenn.²³

Az implicit módon az EKSZ 95. cikkének (1) bekezdése második mondatából levezetett szerződéskötési hatáskör, valamint az EKSZ 133. cikkének (5) bekezdése első albekezdése szerinti szabály versengő hatásköröknek tekinthetők. Mindkét hatásköri rendelkezés – az

¹⁸ Vincze in *Osztovics* (szerk.) i. m. (2), p. 977

¹⁹ *Dienes-Oehm* in *Király* (szerk.), i. m. (8), p. 147, 2.2.2. pont

²⁰ *Herrmann* i. m. (12), p. 28

²¹ *Herrmann* i. m. (12), p. 18; *Vincze* in *Osztovics* (szerk.) i. m. (2), p. 974

²² EKSZ 133. cikkének (6) bekezdése első albekezdése.

²³ *Kaiser*, in *Busche/Stoll* i. m. (2), Rdn. 14–15. Az EKSZ 95. cikkének (1) bekezdése második mondata: A Tanács a 251. cikkben megállapított eljárásnak megfelelően és a Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően elfogadja azokat a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítésére vonatkozó intézkedéseket, amelyek tárgya a belső piac megteremtése és működése.

ERTA-döntés figyelembevételével – olyan mértékben kizárólagos, amennyiben az EKSZ 95. cikke alapján kibocsátott másodlagos közösségi joganyagot a tagállamok nemzetközi megállapodása csorbítaná.²⁴ Tekintettel a rendeletek által létrehozott közösségi iparjogvédelmi oltalmi formákra, így a közösségi növényfajta-oltalomra,²⁵ a közösségi védjegyre,²⁶ a közösségi formatervezésiminta-oltalomra,²⁷ a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmára,²⁸ illetve az olyan szerzői jogi irányelvekre, amelyek nem a minimumszabályozás megállapítását célozzák meg,²⁹ a szerződéskötési hatáskör kizárólagos.

Megjegyzendő, hogy a rendeletek által létrehozott közösségi iparjogvédelmi oltalmi formák tekintetében az EKSZ 133. cikke (5) bekezdése első albekezdése szerinti, valamint az implicit módon az EKSZ 95. cikke (1) bekezdése második mondatából levezetett közösségi kizárólagos szerződéskötési hatáskör az Európai Közösség és a tagállamai között párhuzamos szerződéskötési hatáskörhöz vezet, mivel a közösség szerződéskötési hatásköre a közösségi iparjogvédelmi oltalmi formák esetében nem érinti az ettől függetlenül a nemzeti iparjogvédelmi oltalmi formákon meglévő szerződéskötési hatáskört. A párhuzamos szerződéskötési hatáskör alá nem csupán a TRIPS-megállapodás különös rendelkezései esnek amennyiben e hatáskör a korábban már bevezetett közösségi iparjogvédelmi oltalmi formák védelmére vonatkozik, tehát a TRIPS 15–21., 22–24., 25. és 26. cikkére, valamint 27. cikke 3. bekezdés b) pontjának második mondatára, hanem az ezen rendelkezésekkel összefüggésben álló általános rendelkezések is (a megállapodás 1–8., 41–50. cikke, a 61. cikk, a 62. cikk, a 63. és 64. cikk, a 65–67. cikk, illetve a 68–73. cikk).³⁰ Miután az Európai Bíróság megállapította hatáskörét a *Hermès*-ügyben a TRIPS-megállapodás értelmezésére,³¹ az alábbiakban az Európai Bíróság által követett joggyakorlattal illusztráljuk a hatásköri szabályokat.

²⁴ *Kaiser in Busche/Stoll* i. m. (2), Rdn. 18.

²⁵ A Tanács 2100/94/EK rendelete (1994. július 27.) a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról, HL L 227, 1994. 09. 01., p. 1; utoljára módosította: a Tanács 873/2004/EK rendelete (2004. április 29.) HL L 162, 2004. 04. 30., p. 38

²⁶ A Tanács 40/94/EK rendelete (1993. 12. 20.) a közösségi védjegyről, HL L 11, 1994. 01. 14., p. 1, utoljára módosította: a Tanács 1891/2006 (2006. 12. 18.) rendelete, HL L 386, 2006. 12. 29. p. 14

²⁷ A Tanács 6/2002/EK rendelete (2001. december 12.) a közösségi formatervezési mintáról, HL L 3, 2002. 01. 05. p. 1

²⁸ A Tanács 510/2006/EK rendelete (2006. március 20.) a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról, HL L 93, 2006. 03. 31., p. 12. Lásd e rendelethez kapcsolódóan *Cserba Veronika – Munkácsi Péter*, Szellemtulajdon-jogi tárgyú viták az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok közötti transzatlanti gazdasági kapcsolatokban. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 1. (111.) évfolyam 5. sz., 2006 október, p. 59–77, 69–71

²⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2006/116/EK irányelve (2006. december 12.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről (kodifikált változat), HL L 372, 2006. 12. 27., p. 121, 1–6. cikk; Az Európai Parlament és a Tanács 2001/84/EK irányelve (2001. szeptember 27.) az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról, HL L 272, 2001. 10. 13., p. 32, 8. cikk.

³⁰ *Kaiser in Busche/Stoll* i. m. (2), Rdn. 29–30

³¹ Fontos kihangsúlyozni a *Hermès*-ügyben [C-53/96 sz. ügy *Hermès International v. FHT Market Choice BV*, EBHT 1998., I-3603. oldal] hozott döntés jelentőségét, hiszen annak kimondásával, hogy az Európai Bíróság hatáskörrel rendelkezik a TRIPS-megállapodás értelmezésére, a bíróság megelőzte a nemzeti bírói fórumokat abban, hogy eltérő értelmezéseket adjanak az EK kizárólagos vagy osztott hatáskörébe tartozó WTO-joganyaghoz. Lásd *Munkács*, i. m. (1), p. 42

Az Európai Bíróság a *Hermès*-ügyben folytatott előzetes döntéshozatali eljárása során a párhuzamos hatáskörré vonatkozóan messze ható megállapítást tett:

27. A 40/94 rendelet 99. cikke értelmében a közösségi védjegyből eredő jogok „ideiglenes és biztosítási intézkedések” elfogadása révén védelemben részesíthetők.

28. Igaz, hogy a 99. cikk által előírányzott intézkedések, valamint az azokkal összefüggő eljárási szabályok az érintett tagállam nemzeti joga által a nemzeti védjegy alkalmazása céljából előírt intézkedések, illetőleg szabályok. Mégis, mivel a Közösség részese a TRIPS-Egyezménynek, és mivel ez az egyezmény a közösségi védjegyet érinti, a 40/94 rendelet 99. cikkében említett bíróságok, amennyiben közösségi védjegyből eredő jogok védelme érdekében ideiglenes intézkedések elrendelése céljából nemzeti szabályok alkalmazását kéri tőlük, kötelesek a nemzeti szabályokat – amennyire csak lehet – a TRIPS-Egyezmény 50. cikkének szövege és célja tükrében alkalmazni.

A *Dior* egyesített ügyekben 2000 decemberében meghozott európai bírósági döntés szintén vizsgálatának tárgyává tette a hatásköri kérdéseket.³² A megkereső bíróság első kérdésének tárgya az, hogy a TRIPS-megállapodás 50. cikkének az Európai Bíróság által történő értelmezésére vonatkozóan a *Hermès*-döntés csak a védjegy jog körébe tartozó helyzetekre korlátozódik-e.

Az Európai Bíróság kitért arra, hogy a TRIPS-megállapodást a Közösség és tagállamai kötötték meg az osztott hatáskör értelmében, ebből következik, hogy az EKSZ rendelkezéseinek megfelelően megkeresett bíróság hatáskörrel rendelkezik azon kötelezettségek meghatározására, amelyeket a Közösség így felvállalt, valamint e célból a TRIPS-megállapodás rendelkezéseinek értelmezésére.

A *Hermès*-ügyben hozott ítélet idézett rendelkezéseire történő hivatkozását követően az Európai Bíróság hangsúlyozta, hogy a tagállamok és a közösségi intézmények kötelesek szorosan együttműködni a WTO-megállapodás – beleértve a TRIPS-megállapodás – megkötésére vonatkozó megosztott hatáskör értelmében tett kötelezettségvállalások végrehajtásában. A TRIPS-megállapodás 50. cikke olyan eljárási rendelkezés, amelyet a hatálya alá tartozó valamennyi helyzetre ugyanúgy kell alkalmazni, és mind a nemzeti jog, mind a közösségi jog körébe tartozó helyzetekre egyaránt alkalmazható, ez a kötelezettség – gyakorlati és jogi okokból is – megköveteli, hogy a tagállami és a közösségi fórumok egységes értelmezést fogadjanak el. A bíróság, biztosítva az egységes értelmezést, a tagállami bíróságokkal együttműködésben jár el, így a TRIPS-megállapodás 50. cikkének értelmezésére vonatkozó hatásköre nem korlátozódik a védjegy jog körébe tartozó helyzetekre.³³

Az Európai Bíróság a következő választ adta a hatáskört érintő kérdésre:

47. Amennyiben egy olyan területről van szó, ahol a TRIPS-megállapodást alkalmazni kell, és amely területen a Közösség már alkotott jogszabályokat – mint például a védjegy-

³² C-300/98 és 392/98 sz. egyesített ügy *Parfums Christian Dior SA v. Tuk Consultancy BV; Assco Gerüste GmbH and Rob van Dijk v. Wilhelm Layher GmbH & Co KG and Layher BV*, EBHT 2000., p. I-11307

³³ *Dior*, 37–39. pont

jog esetében –, a fent említett *Hermès-ítéletből* és különösen annak 28. pontjából következik, hogy a tagállamok bíróságainak a közösségi jog értelmében – amennyiben egy ilyen területhez tartozó jogok védelmére a nemzeti joguk alkalmazásával ideiglenes intézkedéseket kell elrendelniük – a lehetőségek szerint a TRIPS-megállapodás 50. cikke szövegének és céljának figyelembevételével kell eljárniuk.³⁴

ERSA („Tokaji”-ügy)

Az idehaza „Tokaji-ügyként” ismert, Európai Bíróság előtti eljárás jól példázza azt a megállapítást, amely szerint a kereskedelmi forgalomban a termékek földrajzi eredetének azonosítására szolgáló megjelölések használatához és e megjelölések jogi oltalmához fontos gazdasági érdek fűződik, ha a termék minőségét döntő mértékben a földrajzi eredetnek köszönheti.³⁵ Egy olasz regionális közigazgatási bíróság (*Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio*) 2003 júniusában előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult az Európai Bírósághoz, amely egy 2002. szeptember 26-án kiadott miniszteri rendelet hatályon kívül helyezésére irányult, és amely az m.t. minőségi borok és az olasz tájborok (IGT) címkéjén feltüntethető, a rendelet II. mellékletében szereplő szőlőfajtanevek és azok szinonimái – beleértve a földrajzi megjelöléseket is – alkalmazására vonatkozó nemzeti feltételekről szól. A megtámadott jogszabály I. mellékletében a rendelet a „*Tocai friulano*” és a „*Tocai italico*” borokra az eltérést csak egy behatárolt időtartamra, 2007. március 31-ig alkalmazza, az Európai Közösség és Magyarország közötti megállapodással összhangban.³⁶ Magyarország beavatkozásként lépett be az eljárásba, és indítványt tett.³⁷

³⁴ A *Dior*-ügyben hozott döntésen alapította álláspontját az Európai Bíróság az *Anheuser-Busch*-ügyben. A felperes Finnországban tulajdonosa a *Budweiser*, *Bud*, *Bud Light* és a *Budweiser King of Beers* védjegyeknek. Ezeket a megjelöléseket 1985 és 1992 között lajstromozták, de az első regisztrációra vonatkozó kérelmet már 1980-ban beadták. Az alperes Csehszlovákiában regisztrálta kereskedelmi nevét mint *Budweiser Budvar*, *Nemzeti Társaság*. Az alperes ugyancsak tulajdonosa volt 1962–1972 között Finnországban a *Budvar*, *Budweiser Budvar* védjegyeknek, amelyeknek a használatától a finn bíróság a lajstromozást követően meghatározott időn belül megfosztotta, mondván, hogy az alperes nem tett eleget védjegyhasználati kötelezettségének. 1996. október 11-én a felperes keresettel fordult a bírósághoz, amelyben kérelmezte, hogy az alperest tiltsák el a *Budejovcky Budvar*, *Budweiser Budvar*, *Budweiser*, *Budweis*, *Budvar*, *Bud* és a *Budweiser Budbrau* név mint a Budvar által előállított sörök forgalmazására és reklámozására szánt megjelölések használatától, valamint tiltsák meg a korábban megtiltott védjegyeinek használatát, és egyben kötelezzék kártérítés megfizetésére.

Az utaló bíróság egyben hivatkozott az Európai Bíróság korábbi gyakorlatára, azaz, hogy van lehetőség a TRIPS-megállapodást alkalmazni jelen esetben, függetlenül attól, hogy a védjegyek tekintetében nemzeti vagy közösségi jogot kellene alkalmazni. A bíróság szerint a megállapodást kell alkalmazni egy védjegy és egy, a védjegyet sértőnek tartott megjelölés összeütközése esetén, amennyiben ez az összeütközés a TRIPS-megállapodás hatálybalépése előtt kezdődött, de utána is folytatódott. Lásd C-245/02 *Anheuser-Busch* EBHT 2004, p. I-10989

³⁵ *Dr. Jókúti András – dr. Szabó Ágnes*: A földrajzi árujelzők közösségi és hazai szabályozása in Fehér Könyv a szellemi tulajdon védelméről 2005, Budapest Magyar Szabadalmi Hivatal – Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács, Budapest, p. 85–105

³⁶ C-347/03 sz. ügy, *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia és Agenzia regionale per lo sviluppo rurale (ERSA)* EBHT 2005., p. I-3785

³⁷ Az eset bemutatásában a magyar álláspontot tartalmazó tárgybéli dokumentum jelentett nagy segítséget, a szerző az abban foglaltakat vette alapul.

Az alapügy 2002. decemberben kezdődött, amikor az olasz *Friuli-Venezia Giulia* régió és a Vidékfejlesztési Regionális Ügynökség bírósághoz fordult a hivatkozott miniszteri rendelet kifogásolása tárgyában. Az olasz miniszteri rendelet a 753/2002/EK közösségi rendelet 19. cikkén alapult.³⁸

A 19. cikk (1) bekezdés (c) pontja egy meghatározott feltételhez köti, hogy egy borcím-kén mikor tüntethetők fel az asztali borok vagy az m.t. minőségi borok előállításánál során felhasznált szőlőfajtanevek vagy azok szinonimái: „(c) a fajta neve, illetve szinonimáinak valamelyike nem tartalmaz m.t. minőségi bor vagy asztali bor vagy a Közösség és harmadik országok közötti megállapodásokban felsorolt importált bor leírására használt földrajzi jelzést, és ha más földrajzi kifejezés kapcsolódik hozzá, a címkén e földrajzi kifejezés nélkül jelenik meg.” Ebben az ügyben ez a releváns feltétel.

A 19. cikk (2) bekezdés (b) pontja ugyanakkor lehetővé teszi az ettől való eltérést: „a II. mellékletben szereplő fajtanevek és szinonimáik az e rendelet hatálybalépésének napján érvényben lévő nemzeti és a közösségi szabályok szerint használhatók.” A hivatkozott II. mellékletben szerepel a „*Tocai friulano*” és a „*Tocai italico*”, azzal a megkötéssel azonban, miszerint ezek a nevek csak az átmeneti időszak alatt – 2007. március 31-ig – alkalmazhatóak.

A megtámadott miniszteri rendelet tehát pusztán áttemeli a közösségi rendelet előírásait, és kimondja, hogy a korlátozás az Európai Közösség és Magyarország között a bormegnevezések kölcsönös védelméről és ellenőrzéséről szóló megállapodáson (továbbiakban: Bormegállapodás) alapul. A megállapodás cikkekre tagolódo szövegből, levélváltásból valamint nyilatkozatokból áll. A „*Tocai friulano*” és a „*Tocai italico*” név alkalmazása tekintetében fennálló időbeli korlátozásra vonatkozó rendelkezés a levélváltásból fakad.

A Bormegállapodást hivatalosan a 93/724/EK tanácsi döntéssel fogadták el 1993. november 23-án a levélváltással és a nyilatkozatokkal együtt.

Ennek megfelelően tehát a jelen eljárásban kifogásolt – feltételezett – jogsértés, nevezetesen a „*Tocai friulano*” és a „*Tocai italico*” név 2007. március 31-e utáni használatának tilalma közvetlenül két közösségi jogi forrásból ered: az 1993. november 23-án elfogadott 93/724/EK tanácsi döntés, valamint a 2002. április 29-én elfogadott 753/2002/EK közösségi rendelet.

Az ügy közösségi joggal összeegyeztethető módon történő elbírálása érdekében az eljáró olasz bíróság nyolc kérdést utalt előzetes döntéshozatal céljából az Európai Bíróság elé, amelyből a második és a hatodik kérdés érdemel a tárgy szempontjából figyelmet.

³⁸ A borpiac közös szervezéséről szóló, 1999. május 17-i 1493/1999/EK tanácsi rendeletet a borágazatra vonatkozó eredeti szabályozás egyszerűsítése és egységes szerkezetbe foglalása részeként léptették életbe. Az 1999-ben kibocsátott rendeletet a borcímkezésre vonatkozó szabályokat megállapító 753/2002/EK rendelet hajtotta végre. Megjegyzendő, hogy e közösségi rendelet később a 2004. augusztus 9-i 1429/2004/EK rendelet által módosult, amely módosított formájában egy későbbi eljárás tárgyát is képezte (lásd a 43. lábjegyzetet). A borpiac közösségi szabályozásáról magyar nyelven lásd *dr. Jókúti András – dr. Szabó Ágnes: i. m. (35), p. 99*

A második kérdés így hangzott: „Vajon a Magyar Köztársaság és az Európai Közösség között a bormegnevezések kölcsönös védelméről és ellenőrzéséről 1993. november 23-án aláírt közösségi Megállapodás azáltal, hogy az ipari és kereskedelmi tulajdon körébe tartozó földrajzi eredetmegjelölések védelmét szabályozza – az Európai Közösségek Bíróságának az EK kizárólagos hatáskörére vonatkozó 1/94. számú véleménye fényében is – a közösségi jog szempontjából érvénytelennek és hatálytalannak minősíthető-e, tekintettel arra, hogy ugyanazon Megállapodás az Európai Közösségek egyes tagállamai részéről nem került ratifikálásra?”

A hatodik kérdés szerint: „Amennyiben két homonim földrajzi megjelölés két különböző – a TRIPS-megállapodásban részes – országban termelt borokra vonatkozik (ahol a homonímia két, a TRIPS-megállapodásban részes mindkét országban használt földrajzi megjelölést – az egyik részes ország földrajzi megjelölését és a másik részes országban hagyományosan termelt bort megjelölő homonim megjelölést érint), vajon a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó szerződésnek a TRIPS-megállapodást tartalmazó, 1996. január 1-jén hatályba lépett C. melléklete (HL 1994., L 336.) 3. fejezetének 22–24. cikke akként értelmezendő-e, hogy mindkét megjelölés használható, feltéve, hogy azokat az érintett termelők a múltban vagy jóhiszeműen, vagy 1994. április 15-ét megelőzően legalább tíz évig használták [24. cikk (4) bekezdése], és mindkét földrajzi megjelölés a fogyasztókat meg nem tévesztő módon, világosan jelzi a megjelölt bor származási országát, régióját vagy területét?”

A második kérdéshez

A magyar álláspont abból indult ki, hogy a Bormegállapodás nem szellemi tulajdoni jellegű megállapodásnak, hanem kereskedelmi tárgyú megállapodásnak tekinthető. A szabályozás tárgykörét tekintve egyértelműen megállapítható, hogy a Bormegállapodás elsősorban a szerződő felek területén kívülre történő borexportra, a borok leírására, bemutatására, a címkén, a kereskedelmi okmányokban vagy reklámban való megjelenésére, az ellenőrző hatóságok közötti kölcsönös segítségnyújtásra, a vita esetén lefolytatandó konzultációs eljárásra és az átmeneti időszakban alkalmazandó protokollra tartalmaz rendelkezéseket, és csak az ezek alkalmazásához szükséges mértékben rendelkezik a földrajzi árujelzőkről és más (például tradicionális) megnevezésekről.

A magyar álláspont nem tekintette megalapozottnak azt a jogértelmezést, amely szerint a Bormegállapodás preambulumban a Társulási és az Ideiglenes Megállapodásra való általános hivatkozás ténye egyben a megállapodás megkötésére szolgáló jogalap meghatározása. A nemzetközi megállapodások (inkább politikai célokat betöltő, hangsúlyozottabban deklaratív) preambuluma nem ezt a célt szolgálja.

Ezt a jogszabály-szerkesztési szabályt érvényesíti a Tanácsnak az Európai Közösség és Magyarország között a bormegnevezések kölcsönös védelméről és ellenőrzéséről szóló megállapodás kötéséről szóló, 1993. november 23-i 724/1993/EK határozata is, amely a Bormegállapodás aláírására a Tanács elnökének adott felhatalmazást tartalmazza. Ennek

preambuluma ugyanis nyilvánvalóan a jogalap megjelölésének céljával kimondja, hogy a Közösség a Bormegállapodást, a hozzá kapcsolt Mellékletet és Jegyzőkönyvet, továbbá a Levélváltásokat az EKSZ 133. (volt 113.) cikke, tehát a kereskedelmi megállapodások közösségi jogalapját képező cikk alapján köti meg.

Abból következően, hogy a Tanács a hivatkozott határozatában az EKSZ 133. (volt 113.) cikkére hivatkozva adta meg a Tanács elnökének a felhatalmazást a Bormegállapodás aláírására, következtetni lehet arra is, hogy a tagállamok egyetértettek abban, hogy erre az EKSZ 133. (volt 113.) cikke a megfelelő jogalap. Ha később mégis bármely tagállam vagy a Tanács vitatta volna azt, hogy a 133. (volt 113.) cikk alapján a közösség köthet ilyen tartalmú szerződést, az EKSZ 230. cikke értelmében megsemmisítési eljárás keretében a kihirdetésétől számított két hónapon belül kérhette volna a bíróságtól a jogi aktus jogszerűségének vizsgálatát. Tekintettel azonban arra, hogy a tagállamok közül egyik sem kezdeményezett ilyen eljárást (viszont később az olasz fél igen) a magyar–EK Bormegállapodás, de más hasonló tárgyú megállapodás tekintetében sem, ebből arra is lehet következtetni, hogy a 133. (volt 113.) cikket mint jogalapot a tagállamok nem vitatták.

Mindezekből pedig megalapozottnak tűnik az a megállapítás, hogy a Bormegállapodást a felek nem a Társulási vagy az Ideiglenes Megállapodás, hanem az EKSZ 133. (volt 113.) cikke alapján kötötték. Az ilyen típusú megállapodások kötésére a Közösségnek kizárólagos hatásköre van, az EKSZ 300. cikkének (7) bekezdése alapján ezek kötelezőek a tagállamokra és a közösségi szervekre anélkül, hogy ők maguk szerződő felek lennének a megállapodásban, és külön ratifikációs eljárást kellene lefolytatniuk. Ebből következik, hogy a Közösség a Bormegállapodást a megfelelő jogalapon és a megfelelő eljárásban kötötte meg.

Ugyanezt támasztja alá a mezőgazdasági-élelmiszeri termékekre vonatkozó belső közösségi jogalkotás külső vetületeként az Európai Bíróság által kialakított bennefoglalt hatáskörök (*implied powers*) elvének alkalmazása is, amelynek alapján a Közösségnek ott is van nemzetközi szerződés kötésére hatásköre, ahol ez csak a megfelelő belső hatáskörből ered. Ebből egyértelműen következik, hogy a bennefoglalt hatáskör elve alapján a Közösségnek hatásköre van a borokra vonatkozó megnevezések tárgyában is nemzetközi szerződést kötni.³⁹

Emellett az Európai Bíróság 1/94. sz. véleményének⁴⁰ 69. és 70. pontja elismeri az Ausztráliával és az Ausztráliával kötött hasonló tárgyú megállapodás érvényességét is, amikor kimondja, hogy ez utóbbit azért kötötték közösségi szinten, mert előírásai közvetlenül kapcsolódtak a közös agrárpolitika előírásaihoz, és különösen a borokra vonatkozó közösségi szabályozáshoz. A közös agrárpolitikára pedig a közös kereskedelempolitika mellett a Magyarországgal kötött Bormegállapodás aláírására felhatalmazó tanácsi határozat is hivatkozik, így a bíróság véleménye erre az esetre is alkalmazandó.

³⁹ Lásd a 4. és 7. lábjegyzetet

⁴⁰ Lásd a 9. lábjegyzetet

Megjegyzendő, hogy a közösségi borpiac szervezéséről szóló 822/87/EGK rendelet 63. cikke kifejezetten úgy rendelkezett, hogy a Közösségen belüli forgalomba hozatal céljából az emberi fogyasztásra szánt és földrajzi megjelöléssel érintett borok esetében a harmadik országokkal való megállapodásokat a 133. (volt 113.) cikkben rögzített eljárás alapján kell megkötöni. Ez a szabály tehát kifejezetten felhatalmazta a Közösséget a 113. cikk alapján a harmadik országokkal való ilyen tartalmú szerződések kötésére.

Jacobs főtanácsnok indítványában nem vitatta, hogy a Közösségnek kizárólagos hatásköre van, amikor ezt az EKSZ kifejezetten ráruházza, vagy amikor a Közösség a szerződés által előírányzott közös politika végrehajtása érdekében közös szabályokat megállapító rendelkezéseket fogad el.

Az Európai Bíróság 1/94. sz. véleményében két okból kifolyólag is arra a következtetésre jutott, hogy a Közösségnek és a tagállamoknak együttes hatáskörük volt a TRIPS-megállapodás megkötésére. Először is, a hamisított áruk szabad mozgásának tilalmára vonatkozó rendelkezésein kívül a TRIPS-megállapodás nem esik a közös kereskedelmi politika hatálya alá, amelyre vonatkozóan az EK 133. cikk kizárólagos hatáskört biztosít. Másodszorban pedig a TRIPS-megállapodás által szabályozott területeken elért, Közösségen belüli harmonizáció csak részleges, és egyéb területeken nem terveztek harmonizációt.

Az indítvány ismerteti a felperesek és az olasz kormány álláspontját, amely szerint az EKSZ nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel a szellemi tulajdon területén, továbbá a Bormegállapodásról szóló tárgyalások idején nem léteztek közösségi rendelkezések a nemzeti szabályozású földrajzi bormegnevezések szellemi tulajdon-jogára vonatkozóan: a közösségi szabályozás a borágazatban egyszerűen elismerte valamennyi tagállam bejegyzett elnevezéseit. Az olasz érvelés szerint a Közösség nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel, ezenkívül a kizárólagos hatáskör a tagállamokat illeti meg a szellemi tulajdon területén. Nézetük alátámasztására a Társulási Megállapodás XIII. mellékletére hivatkoztak, amely kimondja, hogy a melléklet rendelkezései nem érintik a Közösség és annak tagállamai hatáskörét a szellemi tulajdon vonatkozásában.

A főtanácsnok ezzel szemben megállapítja: a bíróságot nem a Társulási Megállapodás jogállásáról kérdezték, és a XIII. sz. melléklet szövegezése egyébként sem döntő.⁴¹

A hatodik kérdéshez

A TRIPS-megállapodás és a Bormegállapodás viszonyát vizsgálva elmondható, hogy mivel az érintett megnevezések nem minősülnek homonimnek, ezért a TRIPS-nek az előzetes döntési kérelemben hivatkozott szakasza, a 22. cikk (3) bekezdése, amelyben a homonim

⁴¹ Főtanácsnoki indítvány, 49–53. pont

jelzések egymás mellett való fenntarthatóságának kritériumai kerültek szabályozásra, nem befolyásolja a Bormegállapodás és a hozzá kapcsolódó levélváltás tartalmát, hiszen ez csak akkor lenne alkalmazható, ha ténylegesen homonim földrajzi jelzésekről lenne szó.

Az ügyben alkalmazható a TRIPS-megállapodás 24. cikkének (4) bekezdése is, amely kimondja, hogy *a földrajzi árujelzőkre vonatkozó fejezet rendelkezései nem követelik meg a Tagoktól, hogy megakadályozzák azokat az állampolgáraikat és lakosaikat egy másik Tag borokra vagy szeszes italokra vonatkozó valamely földrajzi megjelölésének folyamatos és párhuzamos használatában árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban, akik a szóban forgó földrajzi megjelölést folyamatosan használták ugyanarra vagy kapcsolódó árukra és szolgáltatásokra az adott Tag területén legalább tíz évig 1994. április 15-ét megelőzően, vagy jóhiszeműen az említett időpont előtt.* Ebből a szabályból következik az, hogy TRIPS-megállapodás nem követeli meg a névhasználatnak a Bormegállapodásban foglalthoz hasonló jellegű korlátozását, de a „nem követeli meg” fordulat lehetőséget ad arra is, hogy a tagok mégis alkalmazzanak ilyen jellegű intézkedéseket. Tekintettel arra, hogy a TRIPS-megállapodásnak a Közösség maga is tagja, ezen cikk alapján lehetősége volt korlátozó megállapodásokat kötni.

A felperesek és az olasz kormány álláspontja szerint a TRIPS-megállapodás irányadó a Közösség, a tagállamok és a többi szerződő fél számára a borokra vonatkozó homonim földrajzi megjelölések vonatkozásában, és előírja ezen megnevezések védelmét, feltéve hogy technikailag korrekt és jóhiszemű módon használják őket. A 23. cikk védi az érdekelt felek jogát, hogy továbbra is használhassák a homonim földrajzi megjelöléseket, míg a 24. cikk (4) bekezdése a tagokra bízta, hogy szabályozzák az 1994. április 15-ét megelőzően 10 évig jóhiszeműen használt földrajzi megjelölések további használatát. Ezen rendelkezések összeegyeztethetetlenek a Bormegállapodás mellékleteiből származó, „*Tocai friulano*” megnevezés használatára vonatkozó tilalommal, amelyek ennél fogva nem igazoltak.

A felperesek és az olasz kormány értelmezésében a TRIPS-megállapodás 24. cikkének (6) bekezdése egyértelműen párhuzamot von a „földrajzi megjelölés” és a „szőlőfajta megjelölése” közé, megakadályozva, hogy Magyarország a „*Tokaj*” földrajzi megjelölésre hivatkozhatson a „*Tocai friulano*” megnevezés használatának megtiltása céljából.

Jacobs főtanácsnok indítványában utalt arra, hogy a 23. cikk (1) bekezdése kifejezett kötelezettséget állapít meg a tagok számára a borokat megjelölő földrajzi megjelölés védelme érdekében a nem a szóban forgó földrajzi megjelöléssel megjelölt helyről származó borokkal szemben; semmi szükség arra, hogy keveredést vagy megtévesztést keltsünk. Általánosan elfogadott tény, hogy a „*Tokaj*” a TRIPS-megállapodás értelmében földrajzi megjelölés. Ennél fogva a 23. cikk (1) bekezdése azt írja elő a tagok számára, hogy ezt a megjelölést védjék a Tokaj vidéken kívülről származó borokra vonatkozó használattal szemben.

A 23. cikk (3) bekezdése a 23. cikk (1) bekezdésében előírt általános jellegű védelemhez képest enyhébb szabályokat állapít meg két homonim földrajzi megjelölés esetére. A TRIPS-megállapodás alkalmazásában „földrajzi megjelölés” valamely tag területéről, vidé-

kéről vagy helységéből származó olyan termékre vonatkozó megjelölés, amelynek meghatározott minőségét, hírnevét vagy egyéb jellemzőit lényegében a földrajzi eredet határozza meg. Szintén nincs felvetés, amely szerint a „*Tocai friulano*” bor meghatározott minőségét, hírnevét vagy egyéb jellemzőit a tárgyalt borvidéken lényegében a földrajzi eredet határozná meg. A 23. cikk (3) bekezdése emiatt nem alkalmazható.

Ugyanezen oknál fogva a 24. cikk (4) bekezdése, amely bizonyos körülmények között lehetővé teszi a tagok számára a földrajzi megjelölések jóhiszemű használatának folytatását, nem alkalmazható a „*Tocai friulano*” megnevezés folyamatos használatára.

Végezetül, a 24. cikk (6) bekezdése egyszerűen lehetővé teszi a tagok számára, hogy engedélyezzék egy másik tagállam földrajzi megjelölésével homonim szőlőfajta-megjelölés használatát, de nem teszi ezt kötelezővé. Nyilvánvaló, hogy a Közösség 2007. márciusi hatállyal, egy Magyarországgal kötött kétoldalú megállapodás keretében kifejezetten elállt ettől a 24. cikk (1) bekezdésében szabályozott lehetőségtől, amely a Közösség kizárólagos hatáskörébe tartozik.⁴²

A bíróság 2005 májusában meghozott döntésében gyakorlatilag a magyar álláspontot osztotta, azzal, hogy a szerződés [EKSZ] 93/724 határozat preambulumban érintett 133. cikke megfelelő jogalapot képez ahhoz, hogy a Magyar Köztársaság és az Európai Közösség között a bormegnevezések kölcsönös védelméről és ellenőrzéséről szóló megállapodást Magyarországgal egyedül a Közösség kösse meg.

A TRIPS-megállapodás 22–24. cikkét az Európai Bíróság szerint pedig úgy kell értelmezni, hogy az alapügyhöz hasonló esetben, amikor egy harmadik ország földrajzi megjelölése és egy, az abból előállított egyes borok leírására és bemutatására használt szőlőfajta neve között áll fenn homonímia, ezen rendelkezések nem írják elő, hogy a megnevezések mindegyike továbbra is használható a jövőben, annak ellenére, hogy azt megelőzően az érintett termelők azt jóhiszeműen vagy 1994. április 15-e előtt tíz évig használták, és egyértelműen jelzi a védett bor országát, régióját vagy területét úgy, hogy az a fogyasztókat nem téveszti meg.

E fontos megállapításokkal az ügy olasz részről nem zárult le. A már említett olasz regionális közigazgatási bíróság 2007 januárjában ismét előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult az Európai Bírósághoz, amelynek során – többek között – a TRIPS-megállapodásnak azon rendelkezéseinek további értelmezését kérték, amelyek az *ERSA*-ügy tárgyát képezték. Az Európai Bíróság szerint az 1493/1999/EK rendelet 50. cikkét akként kell értelmezni, hogy a 23. és 24. cikkében foglalt rendelkezések, különösen pedig a Megállapodás 24. cikkének (6) bekezdése alkalmazása során e rendelkezésekkel nem ellentétes a 753/2002/EK rendeletben foglalt és az 1429/2004/EK rendelet által átvett intézkedésekhez hasonló olyan intézkedések elfogadása, amelyek a 2007. március 31-ig tartó átmeneti időszakot követően

⁴² Főtanácsnoki indítvány, 84–89. pont

tiltják a „Tocai” kifejezés használatát egyes, meghatározott olasz régióban termelt minőségi borok leírása és bemutatása tekintetében.⁴³

ÖSSZEFOGLALÁS

A jelen írás két részben próbálta áttekinteni azokat a fontos kérdéseket, hogy vajon a TRIPS-megállapodás rendelkezései mennyiben alkalmazandók a közösségen belüli, illetve a tagállami belső jogban, továbbá hogyan oszlanak meg a hatásköri kompetenciák az Európai Közösség és tagállamai között a nemzetközi szerződések megkötésekor, és mennyiben képeznek hivatkozási alapot a közösségi, illetve a nemzeti bírói fórumok számára. A hazai bírói gyakorlat ellentmondásosságára éppen az „Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle” egyik nemrég megjelent tanulmánya hívta fel a figyelmet.⁴⁴

Olaszország után Szlovákiával szemben sincs kizárva a nemzetközi szabályok újabb bírói jogértelmezése a „Tokaji” használata miatt, mivel a szlovák területre átnyúló borvidéken a „Tokajsky” és „Tokajské” elnevezéseket ugyanis használhatják a gazdák. A közösségi és a tagállami hatásköri kérdések újragondolását a hamisítás elleni új multilaterális nemzetközi kereskedelmi megállapodás (ACTA) tárgyalásai is indokolják. A szellemi tulajdon-jogok vagyoni értékét és a jogérvényesítés nehézségeit felismerve többoldalú (WTO, G8, OECD, WHO), kétoldalú (Szabadkereskedelmi megállapodások szellemi tulajdon-jogi rendelkezései, IPR-párbeszéd, technikai segítségnyújtás), sőt egyoldalú (pl. USTR Special 301) kezdeményezések születtek. A legjelentősebb mindezek között az Amerikai Egyesült Államok és Japán kezdeményezése a szellemi tulajdon-jogi jogérvényesítés terén az ACTA megkötésére. Fontos kérdés, hogy az Európai Unió hogyan pozicionálja magát, milyen kompetenciával jár el a tárgyalási folyamatban, amelynek eredményeiről jelenleg még nincsenek nyilvános információk.

⁴³ C-23/07 sz és C-24/07 sz. egyesített ügyek *Confcooperative Friuli Venezia Giulia* (C-23/07. sz. ügy), *Luigi Soini* (C-23/07. és C-24/07. sz. ügy), *Azienda Agricola Vivai Pinato Mario e figlio* (C-23/07. sz. ügy), *Cantina Produttori Cormons Soc. cons. arl* (C-24/07. sz. ügy) kontra *Ministero delle Politiche Agricole, alimentari e forestali, Regione Friuli Venezia Giulia*. A rendelkező rész közzétéve: HL C 209, 2008. 08. 15. p. 15. Az ügygel kapcsolatban megjegyzendő, hogy az Olasz Köztársaság az EKSZ 230. cikkében foglaltak alapján keresetet nyújtott be az Európai Közösségek Elsőfokú Bíróságához a 2004. augusztus 29-i 1429/2004/EK bizottsági rendelet I. mellékletének 103. pontjához fűzött magyarázó jegyzet megsemmisítése iránt T-431/04. szám alatt. Magyarország a Bizottság mint alperes támogatása érdekében beavatkozott az eljárásba, és azt indítványozta, hogy az Elsőfokú Bíróság a felperes keresetét mint megalapozatlant utasítsa el. Ebben a semmisségi eljárásban olasz részről 2007. március 29. napján kelt beadványában ideiglenes intézkedés iránti kérelmet terjesztett elő. A kérelemben az olasz kormány azt kéri az Elsőfokú Bíróságtól, hogy az Európai Bíróság előtt kezdeményezze C-23/07. és C-24/07. számú egyesített előzetes döntéshozatali eljárásokban történő határozathozatalig (az Olasz Köztársaság területén) függeszse fel az olasz *Tocai friulano* szőlőfajta név 2007. március 31. napja utáni használatának tilalmát előíró, a semmisségi eljárásban benyújtott kereset tárgyát képező közösségi jogi rendelkezés alkalmazását. Az Elsőfokú Bíróság 2007. júniusában az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet elutasította, összefoglalást lásd EBHT 2007, p. II–64. Külön köszönet *Kókai-Kunné dr. Szabó Ágnes*nek (FVM) az e tárgyban nyújtott információiért.

⁴⁴ *Ficsor Mihály*: „Adjon ügyis, ha nem kérem”? Még egyszer (a) hivatalból az officialitásról és a megsemmisítésről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 3. (113.) évfolyam 1. sz., 2008 február, p. 5–44, 5.4 és 5.5. pont